

Městský ústav sociálních služeb Klášterec nad Ohří

ČTVRTLETNÍK

3 / 2018

NÁŠ DOMOV

Časopis pro naše seniory

ROZHOVOR
S CANISTERAPEUTKOU
Ing. Dianou Tomanovou

Rozhovor s canisterapeutkou Ing. Dianou Tomanovou

Většina našich seniorů už Vás samozřejmě zná, prozradte nám, jak dlouho už náš Domov navštěvujete a kdy to všechno začalo?

První canisterapeutické zkoušky jsme s Viky dělaly po týdenním kurzu v květnu 2010. Pak jsem nabídla canisterapii Domovu pro seniory. Tehdejší paní ředitelka nechala udělat anketu mezi klienty, ze které vyšel zájem o canisterapii. Někteří klienti byli sice zaskočení velikostí psa, měli spíš představu drobného psíka, kterého si můžou vzít na klín, ale Viky si je nakonec získala. A od té doby s kratšími či o něco delšími přestávkami do Domova docházíme. Nejdelší přestávku jsme měly, když měla Viky štěňata na podzim v roce 2011. Nejdřív jsme dělali společné sezení, ale nebylo to ono. Nyní navštěvujeme klienty na pokojích. Většinou jsou to lidé, kteří nechodí nebo chodí méně mezi ostatní. Viky je prostředníkem, který usnadňuje komunikaci, čumákem do klientů strká, nechává se hladit a já si s nimi povídám.

Co Vás k této zálibě přivedlo? Byla to jen láska ke psům nebo jste si tuto fenku pořizovala právě za tímto účelem?

Před více než 11 lety dcera projevila zájem o psa, a přestože jsme psa původně nechtěli, nakonec jsme se rozhodli, že si ho pořídíme. Vybírali jsme hlavně podle povahy. Chtěli jsme klidného, přátelského a přítulného, který by neměl potřebu si něco dokazovat. Chovatelé, od kterých jsme si štěně kupovali, nám také vyšli vstříc a ze štěňátek nám vybrali právě klidnou Viky.

Můžete těm, kteří nevědí, o čem jde, popsat, co vlastně canisterapie znamená, co všechno obnáší a proč se jí věnujete?

Nejvíce se mi líbí definice na internetových stránkách organizace Pomocné tlapky o.p.s., pod kterou s Viky pracujeme. Podle ní je canisterapie motivačně až léčebně zaměřený kontakt člověka, který se ocitl v nějaké nepříznivé životní situaci, např. nemoc, umístění v sociálním zařízení, ale třeba i evakuace z místa bydliště v případě nějaké pohromy, a otestovaného psa. Rozlišujeme několik typů canisterapie, my s Viky děláme hlavně tzv. „aktivity za pomoci psů“, nebo-li návštěvy "pro radost", jejichž hlavním smyslem je pozvednutí kvality života klientů, např. právě v domově důchodců. Máme certifikát i na polohování, s tím ale moc zkušeností nemáme. Viky totiž doma může všude, pokud zůstane na zemi. Neskáče do křesel, neleze do postele,... Když zkusíme polohování, tak vždy na zemi, na dece a podobně. Když ji pak navádím do postele, má s tím problém.

Jako by se ptala, proč ji tam posílám, to se přece nesmí.

Chtěla bych připomenout, že s Viky tvoříme canisterapeutický tým. Spolu absolvujeme zkoušky, spolu dostáváme certifikát a spolu k Vám chodíme na canisterapii. Já k Vám nemůžu přijít s jiným psem a Viky k Vám nemůže přijít s jiným člověkem. Každá taková nová dvojice by spolu musela absolvovat nové canisterapeutické zkoušky.

Co canisterapie obnáší? Hlavně udržet v pohodě sebe i pejska. U Viky pečlivě sleduji její zdravotní stav, její váhu, čistotu, pravidelné kvalitní krmení, čistou vodu, pravidelné venčení, pokud to jde, Viky nezůstává sama (je zvyklá, že chodíme do práce, ale zbytečně tuto dobu neprotahujeme a pak se jí věnujeme). Výcvik – v jejím věku většinou udržujeme, co se naučila dřív, hlavně poslušnost. Než k Vám jdeme na návštěvu, vstáváme o něco dřív, Viky se v klidu nasnídá, dopřejeme si delší vycházku a ještě jednou ji vyčesávám. Každý rok jezdíme k Pomocným tlapkám na přezkoušení. Většina disciplín je založena na povaze psa, tak si je jen zopakujeme, aby Viky nic nepřekvapilo.

Popište nám, jak probíhají takové zkoušky, co všechno tito pejsci musí umět a jaké jsou podmínky pro získání certifikátu?

Na zkoušky jezdíme k Pomocným tlapkám do Třemošné u Plzně do bezbariérového domu Exodus. Mají tam společenskou místnost, ve které se ráno sejdeme – kolem 50 canisterapeutických týmů. Představte si 50 různě velkých psů a 50 lidí v jedné místnosti – už jen to, že se

tam nic nesemele, svědčí o jejich bezkonfliktnosti.

Nejprve každého psa a jeho očkovací průkaz kontroluje veterinář. Pes musí být zdravý, očkovaný a odčervěný. Očkujeme nejen proti povinné vzteklině, ale také proti parvoviroze, leptospiroze, borelióze, psince a psincovému kašli.

Pak jsme rozděleni do skupin asi po 6 týmech a podle určeného časového harmonogramu jsme po skupinách přezkušováni.

Nejprve se pohromadě procházíme, hlasitě se bavíme, potřásáme si rukama, psi se očuchávají, občas někdo z asistentů rozhodčích vykřikne, někdo mezi námi jezdí na vozíčku, jiný jde s berlemi, které nechá spadnout mezi psy na zem, někdo mezi nás hodí tašku plnou plechovek, někdo chodí s deštníkem, který mezi psy otevře,... Pes se může leknout, ale nikdy nesmí zareagovat agresivně. Viky tuhle disciplínu nemá ráda. Jednou dostala padajícími berlemi přes tlapky a moc dobře si to pamatuje. Ale není agresivní, spíš má tendenci vyklidit pole a odejít pryč.

Další disciplínou je základní poslušnost, pes se pustí na volno, pak se přivolá, nechá se sednout, lehnout, vstát. Lehnout si musí klasicky na břicho a i na bok. Máme pro to zvláštní povel Lehni! a Hají!

Dále se pes musí nechat odložit – povel Zůstaň! Když psovod odejde, pes musí zůstat, dokud se nevrátí. Pak naopak pes musí být ochotný odejít s rozhodčím nebo jeho asistentem, bez ohledu na to, že psovod zůstává.

Pak se simuluje nešetrné zacházení. Pes dostane jídlo do vlastní misky, třeba piškoty, začne jíst a rozhodčí mu strká do

misky ruce a piškoty mu bere. Pak ho hladí, až tahá (za srst, za uši, za ocas,...), dělá, že mu kontroluje zuby (otvírá mu tlamu), češe mu srst, fouká do nosu...

Zkouší se také polohování. Asistent rozhodčího si lehne na matraci, která simuluje postel, a schová se pod deku. Když jde psovod se psem okolo, vybafne. Pak necháme psa, aby si přilehl do postele a přitiskl se zády k asistentovi, ten ho při tom může hladit a mazlit se s ním. V podstatě se jedná o lehké úkoly, během nichž se ale psi vystavují stresu a hodnotí se, jak stres týmy zvládají.

Prozrad'te nám, jak se Vaše fenka jmenuje, jakého je plemene, kolik jí je a co ráda jí?

Fence říkáme Viky, ale podle průkazu původu se jmenuje Viktorie Libošovská blata. Je to čistokrevný zlatý retrívr. Letos jí bylo 11 let, už je také babičkou. Někdy mám pocit, že jí ráda všechno, ale protože je toto plemeno náchylné k onemocnění kyčelních kloubů, je

důležité hlídat její váhu. Doma ji krmím kvalitními granulemi, do kterých jí pro lepší chuť přidávám buď trošku psí nebo kočičí konzervy nebo pár kapek lososového oleje pro psy. Misky dostává pouze během výcviku a u Vás. Někdy se musím smát, jak má zmapované, který z Vašich klientů mívá piškoty, a dokonce kde je má schované.

Je pravda, že každý pejsek se na tuhle práci nehodí a že rasa je důležitý předpoklad?

Ano, je pravda, že každý pejsek se pro canisterapii nehodí. Ale důležitější než rasa je jeho povaha. A ta se právě každý rok přezkoušuje, protože v průběhu roku prožije i pejsek spoustu událostí, které ho mohou ovlivnit. Může to být nemoc, úraz, fenky mohou ovlivnit i štěňátka, a pak je tu také Silvestr a neohleduplní lidé, kteří schválně použijí pyrotechniku v blízkosti psa a čekají, co to udělá. Pes se může vyděsit takovým způsobem, že i když se třeba tělesně vůbec nezraní, začne být při leknutí agresivní a canisterapii už dělat nemůže.

Canisterapii mohou dělat psi různých plemen, s průkazem původu i bez něj, a také kříženci. Pes ale musí být zdravý, ovladatelný a nesmí být agresivní. A také musí být starší 15ti měsíců.

Některé rasy jsou pro canisterapii vhodnější, ale to souvisí s povahovými rysy, které k rase patří. Například čistokrevní retrívři, kteří mají být uchovněni, to znamená, aby jejich štěňata mohla mít také průkaz původu, skládají jako první zkoušku „Ověření vlohových vlastností retrívrů“, ze které jsou právě agresivní jedinci vyloučeni. Agresivita prostě k retrívrům nepatří.

Na zkouškách se setkáváme s různými rasami – od buldočků, yorkšírů a pudlů ... až po dogy, kolie, bernské salašnické psy a bernardýny.

Jak senioři zpočátku reagují na první kontakt, hladí ji ihned s důvěrou nebo je musíte přesvědčovat, že jim žádné kousnutí nehrozí?

Než navštívíme nějakého seniora, vždycky za ním nejprve zajdou sestřičky, a zeptají se, jestli má o návštěvu zájem. Když tam přijdeme my, obvykle se na nás už těší. Viky je od pohledu milá přátelská fenka a vzbuzuje důvěru. Pokud má někdo obavu, obvykle má strach obecně z větších psů a vypráví nám nepříjemný zážitek, který s velkým psem měl. Občas se stane, že se lidem těsně před naší návštěvou (nebo během ní) změní zdravotní stav nebo nálada, tak návštěvu prostě zkrátíme nebo zrušíme.

Na jaký zážitek s Vaší fenkou a klienty nejraději vzpomínáte, navštěvujete i jiná zařízení, například s dětmi?

Těch zážitků je celá řada. Třeba s klientkou po mrtvičce, která nemohla hýbat pravou rukou a stále Vikče podávala piškoty levou rukou. Viky si vzala piškot z levé ruky, oběhla křeslo a hladit se nechala jen nemocnou pravou rukou. Zvířecí srst je teplá a právě hlazení se používá k prohřívání a uvolňování ztuhlých svalů a šlach.

Nebo paní, která se hodně bála psů. Pořád říkala, že nemá ráda psy, že se jich bojí. Viky jí jednou vběhla do pokoje a paní jí dala salám ze své svačiny. Od té doby tam Viky chodila pravidelně. V souvislosti s tímto bych chtěla připomenout, že i když někdy pustím Viky v Domově z vodítka, mám ji stále pod kontrolou, a to, že se na ni „zlobím“, že někomu vběhla do pokoje, je taková hra o navázání kontaktů.

Nebo pán, který na pokoji vyřezával z větviček kytky, vypadaly jako astry. Musela jsem se smát, když pán z jednoho

konce klacku vyřezával a za druhý konec klacku tahala Viky a dělala z něj třísky.

(Klacky jsou taková Vikčina vášeň. Když

nějaký „pěkný“ na vycházce najde,

přinese ho domů. Jednou měl takový „klacík“ asi metr a půl a Viky si ho nesla domů středem ulice, čímž zbrzdila dopravu.)

Když přijdu do pokoje k seniorům, pozdravím „Dobrý den“. Neuvědomila jsem si, že je to spojení slov, které používám pravidelně na začátku každé canisterapeutické návštěvy a pro Viky se stala vlastně povel. Takže když jdeme po ulici a někoho pozdravím, musím zároveň hlídat psa, protože ne vždy je vhodné, aby se začala dožadovat pohlázení a nějaké dobroty.

Původně jsem nabízela canisterapii i ve školce, z počátku zájem nebyl, a když už zájem byl, věděla jsem, že Viky děti

nemusí. Ne, že by je neměla ráda, ale není herečka, která by se předváděla a zaujala větší počet dětí tak, aby zůstaly v klidu. A když se kolem Viky vytvoří chumel (což vidím i u zkoušek), vzhledem k tomu, že má ráda klid, raději odchází.

Jiné zařízení s Viky nenavštěvujeme. Ono se to nezdá, ale někdy jsme dost unavené, hlavně psychicky. Chci, abychom byly v pohodě u Vás, ve škole, kde pracuji, i doma. A jsem ráda, že k Vám i po těch letech Viky chodí s radostí.

Řekněte nám také něco o sobě, souvisí Vaše povolání nějak s Vaším koníčkem?

Vystudovala jsem radioelektroniku na ČVUT a doplňkové studium pedagogiky a psychologie na UK a UJEP. Nejprve jsem pracovala pro město u kabelové televize, nyní již 18 let pracuji jako učitelka odborných předmětů (elektronika, elektrotechnika) na Střední odborné škole energetické a stavební v Chomutově. Tam pracuji s mladými lidmi, tady s těmi staršími. Myslím si, že díky škole lépe rozumím svým dětem, díky Domovu pro seniory svým rodičům.

Relaxuji ráda o samotě. Šiji, věnuji se patchworku (šití dek, polštářků a jiných výrobků z kousků různobarevných látek, které vytvářejí obrazce). Na podzim by měla být na klášterském zámku výstava klášterských patchworkárek, na kterou všechny srdečně zvu. Také ráda chodím ven a hraji geocaching (hledání schránek pomocí navigace).

Je ještě něco, co je v této činnosti důležité a já se na to zapomněla zeptat?

Na začátku rozhovoru jste se ptala, proč to dělám. Já spíš nevím, proč to nedělat. Máte tu spoustu úžasných lidí a já se s nimi ráda setkávám. Společně vzpomínáme třeba na jejich psy, vyprávíme si. Mnozí myslí pozitivně víc než lidé mladí a zdraví. Neříkám, že je každý den posvícení, ale často tu sama načerpám energii a klid.

Děkuji Vám za rozhovor a také za všechny krásné chvíle, které našim klientům s Viki přinášíte.

ik]

KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ A JEHO OKOLÍ

3. díl

Za bezpečnost a pořádek zodpovídali v obci rychtář, purkmistr a radní. Předpokládá se, že Klášterec měl i ponocného, ale to není dochováno. V roce 1911 byl přijat třetí strážník. Městští strážníci podléhali starostovi. Kuriózní situace se stala, když předseda policejní sekce předhodil místnímu zastupitelstvu naprosto zrezivělá policejní pouta, aby docílil toho, že následně schválili koupi pout nových. Pro nedostatek peněz byly strážníkům v roce 1926 ze služebního ošacení pořízeny jenom nové kalhoty.

Než vznikla ve městě radnice, scházeli se představení našeho města v hostinci. Špitály, které byly zřizovány od 15. století, plnily spíše funkci chudobinců. Po druhé světové válce již chudobince přestaly existovat. Vzhledem k nízké gramotnosti obyvatel vedli v minulosti písemnou korespondenci hlavně duchovní, šlechta a úřady. První poštovní stanice byla otevřena roku 1852. Pro uspokojení soukromých cestujících, vlastnila pošta dostavník a dva kočáry.

Zvláštní skupinou obyvatel v každé obci byli Židé. Jejich existence byla všude provázena nenávistí ostatních obyvatel, kteří v nich viděli potomky vrahů Kristových. Jejich život byl ztrpčován nesmyslnými nařízeními a ponižujícími předpisy. Směli vykonávat jen obchod a peněžnictví. V krizových obdobích byli vyvražďováni, a proto si často za vysoké částky kupovali ochranu své rodiny u různých pánů nebo krále. V roce 1666 vydal hrabě Michael Osvald Thun přísné nařízení, že v městečku nesmí za žádných okolností přebývat žádný Žid. Plné rovnoprávnosti dosáhli až po přijetí ústavy v roce 1867.

Farní kostel Nejsvětější Trojice dal vybudovat Michael Osvald Thun v letech 1665 až 1670, kdy byl vysvěcen. Chloubou každého kostela jsou varhany. I náš kostel jich měl několik. V současnosti probíhá již pět let rekonstrukce těch současných. Za druhé světové války přišel o svůj zvon, ale díky iniciativě současného faráře R. D. Artura Šciano má kostel od roku 2015 zvon nový. Později se také začal pomalu budovat hřbitovní kostel P. Marie.

Co se týče zemědělství, tak se svobodní sedláci stávali nevolníky a byli závislí na majiteli panství. Šlechta si zvýšeným útlakem svých poddaných chtěla zachovat své příjmy i přesto, že Čechy byly postižené třicetiletou válkou a morem. Sedláci se tomu snažili bránit, a proto v roce 1680 vypukly po celých Čechách selské rebelie. V Klášterci bylo povstání sedláků krvavě potlačeno a vůdci, kteří se zúčastnili, jeden byl z Vernéřova a druhý z Perštejna, byli popraveni. Později vypuklo povstání i v Žatci a táhlo do Mašтова, kde si chtěli vydobýt spravedlnost u hejtmána. Ten proti nim poslal vojsko a krvavě je potlačil. Mnoho lidí bylo rozčtvrceno a pro výstrahu rozvěšeno podél cest. Například robota byla upravena až za Marie Terezie a bylo možné se z ní nakonec vykoupit. Od 15. století existovaly cechy, ve kterých se sdružovali mistři a tovaryši různých řemesel. Měly svůj řád, který schvalovala vrchnost, která měla nad nimi dohled. První cech řemeslníků vznikl v Klášterci roku 1523. Podmínkou k přijetí do cechu byl manželský a poctivý původ. Nemanželské děti byly z možnosti učit se řemeslu zcela vyloučeny.

DOMÁCÍ UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU

HINDUISMUS - jedno z pěti největších náboženství

Každé náboženství předpokládá, že máme schopnosti stát se etickými bytostmi. Nikdo nás neučí, že je dobré krást, vraždit nebo být zvrácený. Násilí a války představují odchylky od vysokých standardů našich věrouk, a přesto každá víra obsahuje i schopnost ničení. Křesťané schvalovali křížové výpravy, otroctví, holocaust (hromadné vyvražďování), apartheid (nadvláda jedné rasové skupiny nad druhou rasovou skupinou) a neustálé násilí v Severním Irsku. Hinduisté jsou zodpovědní za krvavé vyhnání muslimů z Indie do Pákistánu v době vyhlášení nezávislosti. Židé srovnávali domy Palestinců se zemí a podnikali krvavé nájezdy na utečenecké tábory. Muslimové vedli svaté války proti Byzanci, Persii, severní Africe a Španělsku a dodnes si někteří dokážou připoutat na svá těla výbušniny a stát se sebevraždnými atentáčníky. Všechna náboženství mají potenciál dát vzniknout světcům a stvořit fanatiky. Hinduismus nás nechal poznat moudrost Gándhího i šílenství jeho vraha. Buddhismus nám ukázal pokojnou tvář dalajlamy i brutalitu Pol Pota (kambodžský diktátor). Judaismus nám poskytl odvahu Anny Frankové a nepřičetnost fundamentalisty Barucha Goldsteina. Křesťanství je náboženstvím, k němuž se hlásili Matka Tereza i Adolf Hitler. A islám vyznávali jak mystik a básník Rúmí, tak terorista Usáma bin Ládín.

HINDUISMUS je nejstarším z pěti hlavních náboženství. V jeho dějinách hrají roli dvě velké řeky. Řeka INDUS a GANGA, která je nejposvátnější řekou všech hinduistů. Prastarý kastovní systém dělí lidi do kast – sociálních skupin uspořádaných v složité rituální hierarchii. Podle hinduistické víry prochází duše koloběhem životů a jiskra božství se projevuje ve všech živých tvorech. Posvátné literární sbírky jsou védy a existují čtyři. Veřejná kremace je v hinduistickém světě dodnes nejčastější formou pohřbu. Účastníci procházejí kolem ohně a zpívají védské mantry. Vše co zůstane z člověka, se pak posbírá a vhodí do posvátné řeky. Víra v reinkarnaci (převtělování) prostupuje celým systémem hinduismu. Každá bytost má duši, která putuje mnoha různými těly v rámci nekonečného koloběhu opakovaných zrození a smrtí. Karma = (činnost, jednání) činy jednotlivce v tomto životě spoluutvářejí jeho život následující. Tak jak člověk jedná, jak se chová, takovým se stane. Hinduistické posvátné texty se nazývají *upanišady*. Svět hinduistického náboženství obývají tisíce bohů a bohyní, démonů a nadpřirozených bytostí.

Mahátma Gándhí - byl jeden z největších politických a duchovních vůdců Indie a indického hnutí za nezávislost. Prosazoval filosofii aktivního, ale nenásilného odporu

satjagraha (síla ducha a oddanost pravdě), založeného na jogínském principu *ahimsá* (nenásilnost), který nakonec dovedl Indii k vyhlášení nezávislosti 15. srpna 1947. Gándhí je znám ve světě pod přізviskem *mahátma* „Velký duch.“ Indická nezávislost, však přinesla nové problémy.

Místo ustanovení celoindické vlády se země rozpadla na hinduistickou Indii a muslimský stát Pákistán. V celé této záležitosti bylo zabito na milion lidí. Roku 1948 byl Gándhí hinduistickým radikálem zastřelen. Zemřel ve věku 78 let.

CO JSME PROŽILI

Léto nám uplynulo, a přestože nás sužovaly nadprůměrně vysoké teploty, užívali jsme si společné chvíle při sportovním klání, józe, opékání vuřtů a dalších aktivitách, které můžete následně shlédnout obrazem. Mnozí z Vás oslavili v tomto čtvrtletí své krásné narozeniny a setkali se na pravidelné společné oslavě na úseku volnočasových aktivit. Jiní nás reprezentovali na soutěžích a další si užívali zajímavého kontaktu s papoušky ara a opičkami kosmany zakrslými. Kdo nesmočil nohy v bazénu, ten se třeba setkal s pejsky a kočičkami v rámci spolupráce s organizací *Radka* nebo se zúčastnil Březenské poutě, kde se trochu rozveselil při kulturním programu. Také jsme to pěkně roztočili při Václavské zábavě, která se protáhla téměř na dvě hodinky. Před námi je poslední čtvrtletí tohoto roku a vy se můžete níže seznámit s dalším programem, který se už pro vás chystá. Doufejme, že nás čeká přívětivý podzim a bílá zima. Další setkání v našem časopisu nás čeká až po prožití vánočního času.

[ik]

Narozeninové oslavy — červenec — srpen

Společenské akce obrazem

AKTIVNÍ STÁŘÍ JE NAŠÍM CÍLEM

připravujeme pro Vás

ŘÍJEN

- DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ
- KINO EGERIE
- VÝLET NA HORY SPOJENÝ SE ZASTÁVKOU U CHALUPNÍKA
- NÁVŠTĚVA DĚTÍ ZA ŠKOLKY
- MŠE
- OSLAVA NAROZENIN KLIENTŮ
- KONCERT ZUŠ
- PIETNÍ AKT

LISTOPAD

- SETKÁNÍ SENIORŮ V MAŠTOVĚ
- MŠE
- HUDEBNÍ VYSTOUPENÍ „HAŠLEROVKY“
- ŠIPKOVÝ TURNAJ – MEZIDOMOVNÍ
- ZDOBENÍ STROMEČKU ZŠ PETLÉRSKÁ
- ROZSVÍCENÍ VÁNOČNÍHO STROMKU NA ZAHRADĚ DOMOVA
- OSLAVA NAROZENIN KLIENTŮ

PROSINEC

- VÁNOČNÍ PRODEJNÍ VÝSTAVA
- MIKULÁŠSKÁ BESÍDKA
- NÁKUPY V GLOBUSU
- KONCERT ZUŠ
- BESÍDKA S DĚTMI Z MŠ
- PEČENÍ CUKROVÍ
- OSLAVA NAROZENIN KLIENTŮ
- ŠTĚDROVEČERNÍ VEČEŘE

„Bud' slušný k lidem když jdeš nahoru; mohl bys je potkat až půjdeš dolů.“

John Osborne

anglický dramatik a sociální rebel 1929 - 1994

Vydává: Městský ústav sociálních služeb Klášterec nad Ohří, Lípová 545

Schvaluje: Ing. Mgr. Miroslava Lizáková, ředitelka MÚSS

Korektura: Bc. Jana Praková, DiS., manažer kvality

Zpracovala: Ivona Koudelková, pracovník v soc. službách ve volnočasovém úseku

E-mail: mussklno.ergo@seznam.cz

Web.: www.mussklasterec.cz

Facebook: [mussklasterec](https://www.facebook.com/mussklasterec)

POUŽITÁ LITERATURA

KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ – přehled dějin města a okolí, Z.Vachata (1997),
Wikipedie – internetová encyklopedie, Zeměpis náboženství – Hitchcocková a Esposito

